

**बाह्रबिसे नगरपालिका
बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्द्धन कार्यविधि, २०७६**

(बाह्रबिसे नगरपालिकाको २०७६..... गतेको नगर कार्यपालिका बैठक बाट पारित)

बाह्रबिसे नगर पालिका
बाह्रबिसे, सिन्धुपाल्चोक
प्रदेश नं. ३, नेपाल

प्रस्तावना

नेपालको संविधानले परिकल्पना गरेको समाजवाद उन्मुख राष्ट्र निर्माणका लागि लोकतान्त्रिक गणतन्त्र र संघीय संरचनाको व्यवहारिक कार्यान्वयनको मर्मलाई आत्मसात गर्दै संविधानको मौलिक हक अन्तर्गत उल्लेखित बाल अधिकारका व्यवस्थाहरु तथा राज्यका निर्देशक सिद्धान्त नीति तथा दायित्वमा उल्लेखित बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन बालबालिका ऐन २०७५ को व्यवहारिक कार्यान्वयनका लागि संविधानको अनुसूची ८ मा उल्लेखित एकल अधिकार तथा अनुसूची ९ मा उल्लेखित साभ्ना अधिकारको सूचीको आधारमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा २१ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी बाह्रबिसे नगरपालिकाकोको नगर कार्यपालिका बैठकबाट पारित भई नगर सभाबाट अनुमोदन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

परिच्छेद १ : नाम र परिभाषा

१. नाम : यसको नाम “बालअधिकार संरक्षण तथा सम्बर्द्धन कार्यविधि २०७६” रहनेछ ।
२. लागु हुने मिति : यो कार्यविधि नगरपालिकाको कार्यपालिका बैठकबाट पास भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।
३. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अन्य अर्थ नलागेमा यस कार्यविधि प्रयोजनका लागि निम्न परिभाषाहरु कायम गरिएको छ :
 - क) कार्यविधि : कार्यविधि भन्नाले बाह्रबिसे नगर पालिकाको बालअधिकार संरक्षण तथा सम्बर्द्धन कार्यविधि २०७६ लाई सम्झनुपर्दछ ।
 - ख) सरकार : सरकार भन्नाले नेपालको संघीय, प्रादेशिक र स्थानिय सरकारलाई सम्झनु पर्दछ ।
 - ग) ऐन: ऐन भन्नाले नेपाल सरकारले लागु गरेको बालबालिका ऐन २०७५ लाई सम्झनु पर्दछ ।
 - घ) परिषद : परिषद भन्नाले बालबालिका ऐन २०७५ र यसको नियमावली अन्तर्गत गठन भएको राष्ट्रिय बालअधिकार परिषद लाई सम्झनु पर्दछ ।
 - ङ) प्रदेश समिति : प्रदेश समिति भन्नाले प्रचलित प्रदेश कानून बमोजिम गठन भएको ३ नम्बर प्रदेश बाल अधिकार समिति सम्झनुपर्दछ ।
 - च) समिति: समिति भन्नाले यस कार्यविधि अन्तर्गत गठन भएको बाह्रबिसे नगर पालिका बालअधिकार समिति भन्ने सम्झनुपर्दछ ।
 - छ) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिका: जोखिममा रहेका बालबालिका भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐनको दफा ४८ मा उल्लेखित विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिका सम्झनुपर्दछ ।
 - ज) बालबालिका विरुद्धको कसुर : बालबालिकाविरुद्धको कसुर भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ को दफा ६६ मा तथा ३ नम्बर प्रदेश सरकारको बालबालिका सम्बन्धी नियममा उल्लेखित कसुरहरु सम्झनुपर्दछ ।
 - झ) बाल कल्याण अधिकारी : बालकल्याण अधिकारी भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ को दफा ६१ अनुसार बाह्रबिसे नगर पालिकामा खटिएको कर्मचारी सम्झनुपर्दछ ।
 - ञ) स्थानीय बाल कल्याण सहजकर्ता भन्नाले बाह्रबिसे नगरपालिकाको बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्द्धन कार्यविधि २०७६ को दफा ८ बमोजिम स्थानीय स्तरमा नगर पालिकाबाट नियुक्त भएको वा तोकिएको सहजकर्ता सम्झनु पर्दछ ।
 - ट) समाजसेवी : समाजसेवी भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ अनुसार बाह्रबिसे नगरपालिकामा सूचिकृत समाजसेवी तथा सामाजिक कार्यकर्ता सम्झनु पर्दछ । यस शब्दले यसरी सूचिकृत संघ संस्थालाई समेत जनाउनेछ ।

- ठ) बालमनोविज्ञ : बाल मनोविज्ञ भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ अनुसार बाह्रबिसे नगर पालिकामा सूचिकृत बालमनोविज्ञ तथा मनोसामाजिक कार्यकर्ता सम्भन्तु पर्दछ । यस शब्दले यसरी सूचिकृत संघ संस्थालाई समेत जनाउनेछ ।
- ड) यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका अन्य शब्दावली बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ र ३ नम्बर प्रदेश सरकारको बालबालिका सम्बन्धी नियम अनुसार परिभाषित हुनेछन् ।

परिच्छेद २ : बाल अधिकार कार्यान्वयन र संरक्षणको कार्यविधिगत मापदण्ड

४. बाह्रबिसे नगर पालिकाले तपसिल बमोजिमका बालअधिकार सम्बन्धी मापदण्डहरू लागु गर्नेछ ।

४.१ विद्यालयमा बालअधिकार सम्बन्धी मापदण्ड

- क) विद्यालयको भौतिक पूर्वाधारहरू उमेर अनुरूप बालमैत्री तथा दुर्घटनाबाट सुरक्षित खालको बनाइनेछ ।
- ख) सबै विद्यालय परिसरमा पर्खाल वा घेराबार लगाई अवाञ्छित व्यक्ति तथा चौपाया आदिको प्रवेश नियन्त्रण गरिएको हुनेछ ।
- ग) विद्यालयमा अवाञ्छित राजनीतिक गतिविधि, हस्तक्षेप तथा बालबालिका एवं शिक्षकहरूको दलगत राजनीतिक परिचालन निषेधित हुनेछ ।
- घ) प्रचलित कानून बाहेक बिनाकारण विद्यालय उमेरका बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना हुनबाट रोक्न वा विद्यालयबाट निष्कासन गर्न पाइनेछैन ।
- ड) प्रत्येक विद्यालयको पकडक्षेत्रमा २० विद्यार्थी बराबर एक बालविकास केन्द्र सञ्चालन हुनेछ ।
- च) विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी प्रशासक एवं अविभावक तथा आगन्तुकहरूले बालबालिकाबिच कुनै पनि भेदभाव, शारीरिक तथा मानसिक एवं यौन हिंसा र दुर्व्यवहार, अवहेलना गर्न निषेध गरिएको छ ।
- छ) प्रत्येक विद्यालयमा सफा पिउने पानी, शौचालयमा पर्याप्त पानीको व्यवस्था, किशोरीहरूका लागि महिनावारी प्याड तथा प्राथमिक उपचार बाकसको व्यवस्था एवं बाल क्लव गठन र संचालन गरिनेछ ।
- ज) प्रत्येक विद्यालयले साप्ताहिक रूपमा बालबालिकाको प्रतिभा प्रस्फुटन, सृजना तथा खेलकुद र साहित्यका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
- झ) विद्यालयमा शिक्षा तथा अन्य सुविधाका नाममा धार्मिक द्वेष फैलाउने, धर्म परिवर्तन गर्ने र फरक जात, समुदाय, सम्प्रदाय तथा संस्कृति प्रति द्वेष तथा घृणा जगाउने कार्य निषेधित गरिएको छ ।
- ञ) विद्यालयहरूमा विद्यालयसँग सम्बद्ध सरोकारवालाहरूको आचार संहिता बनाई लागु गर्नुपर्नेछ ।

४.२ स्वास्थ्य संस्थामा बालअधिकार सम्बन्धी मापदण्ड

- क) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक पूर्वाधार सरसफाइयुक्त, सुरक्षित र बालमैत्री हुनपर्नेछ ।
- ख) स्वास्थ्यसंस्थाहरूले संभव भएसम्म त्रैमासिक रूपमा निःशुल्क औषधी र परीक्षण सुविधा सहितको विद्यालय स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्नेछन् ।
- ग) निजी स्वास्थ्य संस्थाहरूले नगरपालिका भित्रको कुनै एक सार्वजनिक विद्यालय र एक सामुदायिक बस्तीलाई आफ्नो सेवा क्षेत्र मानी निःशुल्क औषधी तथा उपचार सेवा प्रदान गर्न प्रेरित गरिने छ ।
- घ) स्वास्थ्य कार्यकर्ता तथा स्वयंसेविकाहरूलाई बाल अधिकार, बाल संरक्षण विषयमा प्रशिक्षित र परिचालन गरिनेछ ।
- ड) सामुदायिक तथा सरकारी स्वास्थ्यकेन्द्रबाट न्यूनतम वार्षिक २ पटक खोप, पोषण तथा मातृशिशु स्याहार सम्बन्धी कार्यक्रम बस्ती तथा विद्यालयस्तरमा सञ्चालन गरिनेछ ।

४.३ नगर पालिका तथा वडा कार्यालयहरूमा बाल अधिकार सम्बन्धी मापदण्ड

- क) नगर पालिका तथा वडा कार्यालय एवं मातहतका कार्यालयहरूमा बाल तथा अपागंतामैत्री पुर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
- ख) नगर पालिका तथा वडा कार्यालयका जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूलाई अनिवार्य रूपमा बालअधिकार तथा बालमैत्री व्यवहार र बालमैत्री शासन अभ्यास सम्बन्धी प्रशिक्षण प्रदान गरिनेछ ।

- ग) नगर पालिका तथा वडा कार्यालयहरूले योजना निर्माण, अनुगमन तथा सार्वजनिक सुनवाइका समयमा बाल सञ्चालका प्रतिनिधिहरूलाई अनिवार्य सहभागी गराउनेछन् ।
- घ) नगर पालिका तथा वडा कार्यालयहरूले बाल अधिकार प्रवर्द्धनका लागि शिक्षा र स्वास्थ्यका क्षेत्रमा प्राथमिकताको साथ बजेट विनियोजन गर्नेछ ।

४.४ सार्वजनिक स्थल तथा निर्माणका कार्यमा बाल अधिकार मापदण्ड

- क) प्रत्येक वडामा न्यूनतम एक बाल उद्यानको निर्माण र सञ्चालन हुनेछ ।
- ख) प्रत्येक वडामा एक बाल पुस्तकालय तथा वाचनालयको स्थापना र सञ्चालन हुनेछ ।
- ग) नगर पालिकास्तरमा बाल सृजना केन्द्रको स्थापना हुनेछ ।
- घ) सार्वजनिक स्थलहरू मदिरापान, धुम्रपान तथा लागुऔषध निषेधित क्षेत्र कायम हुनेछ ।
- ङ) सार्वजनिक स्थलहरूमा अश्लील सामाग्री चित्र र तस्विर बनाउन, अश्लील गतिविधि गर्न निषेधित हुनेछ ।
- च) सार्वजनिक तथा निजी निर्माण कार्यहरू गरिरहँदा सुरक्षा व्यवस्था अपनाउन, खासगरी बालबालिकाको सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने दायित्व स्थानीय सरकार, उपभोक्ता समितिहरू र निर्माण व्यावसायी तथा निजी निर्माणकर्ताको हुनेछ ।

४.५ परिवार तथा समुदायमा अवलम्बन गरिने बाल अधिकार सम्बन्धी मापदण्ड

- क) प्रत्येक परिवारले आफ्नो परिवारमा जन्मिएका बालबालिकाको जन्मदर्ता प्रचलित कानून बमोजिम ३५ दिन भित्र गरिदिनुपर्नेछ ।
- ख) प्रत्येक परिवारले ३ देखि ५ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा ५ देखि १७ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई अनिवार्य विद्यालय भर्ना गर्ने र नियमित विद्यालय पठाउनु पर्नेछ ।
- ग) कुनै पनि परिवारले आफ्ना बालबालिकामा भ्रू र समुदायका बालबालिका मा भ्रू लिङ्ग, जाति, रंग, पारिवारिक हैसियत तथा शारीरिक र यौनिक अवस्थाका आधारमा भेदभाव गर्नेछैन ।
- घ) प्रत्येक परिवारले आफ्ना बालबालिकालाई पर्याप्त पोषण, खोप, नियमित स्वास्थ्य सेवा तथा खेल मनोरञ्जनको अवसर प्रदान गर्नेछ ।
- ङ) कुनै पनि सामाजिक पर्व, विवाह, भोज आदिमा बालबालिकाको सुरक्षा र अवसरमा बालबालिकालाई पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ ।
- च) समुदायमा कसैले पनि बालबालिका विरुद्ध हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार गरेमा वा त्यस्ता घटना हुन लागेको थाहा भएमा प्रहरी कार्यालय/नगर बाल अधिकार समिति वा न्यायिक समितिमा उजुरी गर्नुपर्नेछ । यसरी उजुरी प्राप्त भइसकेपछि बालबालिका संग सम्बन्धीत शाखा र बालअधिकार समितिले यसको अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।
- छ) परिवारभित्र अविभावक तथा बाबुआमाले बालबालिकासँग पारिवारिक अवस्था, बालबालिकाको आवश्यकता र समस्याहरूका बारेमा नियमित परामर्श गर्नेछन् ।
- ज) अविभावक तथा बाबुआमाले बालबालिकाका लागि उपलब्ध गराइएको सामाजिक संरक्षण सुविधा (छात्रवृत्ति, सामाजिक सुरक्षा भत्ता, पोषण भत्ता आदि) सम्बन्धीत बालबालिकाको लागि तोकिएको प्रयोजनमा नै लगानी गर्नुपर्नेछ ।
- झ) अविभावक तथा बाबुआमाले बालबालिकाको आम्दानी तथा बचतलाई १८ वर्ष उमेर पुरा भए पछि फिर्ता लिन सक्ने गरी नजिकैको सहकारी वा बैंकमा खाता खोली सुरक्षित राखिदिनु पर्नेछ ।
- ञ) कुनै पनि अविभावक वा परिवारले आफ्नो परिवारभित्र २० वर्षभन्दा कम उमेरका व्यक्तिको विवाह गराउन हुँदैन ।

४.६ स्थानीय बजार व्यवस्था मा बालअधिकार सम्बन्धी मापदण्ड

- क) कुनैपनि विद्यालयभन्दा २०० मिटरको दुरी भित्र मदिरा, चुरोट तथा सुर्ती लगायतका सामाग्री विक्री वितरण तथा उपभोग गर्न निषेध गरिएको छ ।
- ख) विद्यालय परिसर वरपर कुनै पनि चलचित्र, मादक पदार्थ, चुरोट रक्सी तथा अश्लील साहित्यसँग सम्बन्धी तस्विर, होर्डिङ बोर्ड, पोस्टर पम्प्लेट लगायतका प्रचार प्रसार गर्न निषेध गरिएको छ ।

- ग) सार्वजनिक निकाय तथा विद्यालयहरूमा प्रयोग गरिएको इन्टरनेट प्रविधिमा सेवा प्रदायकले अनिवार्य रूपमा अश्लील तथा वयस्क सामग्रीहरूको प्रसारण रोक्ने व्यवस्था गर्नेछ ।
- घ) १८ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई सुर्ती, चुरोट तथा मदिराजन्य पदार्थ र अश्लील साहित्य तथा सामग्री विक्री वितरण गर्न निषेध गरिएको छ ।
- ङ) बालबालिकाका लागि अस्वस्थकर र हानिकारक भनी प्रमाणित भएका खेलौना तथा खाद्य पदार्थहरू र पटकहरू बजारमा विक्री वितरण गर्न निषेध गरिएको छ ।
- च) कुनै पनि होटल तथा अन्य व्यवसाय, उद्योग धन्दा, कलकारखाना, यातायातका साधानमा १८ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई श्रमिकको रूपमा लगाउन निषेध गरिएको छ ।
- छ) स्थानीय सहकारी वा बैंकहरूले बालबालिकालाई उपलब्ध गराएको बचत सेवामा अन्यलाई भन्दा थप सुविधा उपलब्ध गराउनपर्नेछ, र त्यस्ता सुविधाबापत प्रचलित कानूनमा तोकिएको बाहेक अन्य कुनै थप सेवा शुल्क लिन पाउने छैन ।
- ज) व्यवसायिक रूपमा तथा नाफा कमाउने उद्देश्यले बालबालिकाकालाई अतिथि सत्कार तथा मनोरञ्जनको क्षेत्रमा प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

परिच्छेद ३ : बालबालिकाका लागि उपलब्ध सेवाहरू

५. नेपालको संविधान अनुरूप बाल अधिकारको सुनिश्चितता तथा सर्वोत्तम हितको कार्यान्वयन गर्न नगर पालिकाले देहायका सेवाहरू उपलब्ध गराउनेछ :

५.१ बालबालिकाको स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी सेवाहरू

- क) गर्भवती महिलालाई निःशुल्क रूपमा मासिक स्वास्थ्य सेवा, आइरन चकिक वितरण तथा पति एवं परिवारलाई परामर्श सेवा ।
- ख) नगरपालिका द्वारा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थाहरूमा निःशुल्क सुत्केरी सेवा तथा तोकिए बमोजिमको पोषणभत्ता ।
- ग) नवजात शिशुलाई नियमित स्वास्थ्य जाँच तथा तोकिएको खोप सेवाहरू निःशुल्क उपलब्ध गराइनेछ ।
- घ) प्रत्येक वडा तथा विद्यालयमा नियमित बाल स्वास्थ्य शिविर (निःशुल्क परीक्षण तथा औषधी सहित) वार्षिक रूपमा न्यूनतम २ पटक आयोजना गरिनेछ ।
- ङ) नेपाल सरकारको स्वास्थ्य सस्थावाट कुपोषित भनि तोकिएका वा सिफारिस गरिएका ५ वर्ष भन्दा कम उमेरका एक परिवारमा २ सन्तानलाई तोकिए बमोजिम पोषण भत्ता वा सामग्री उपलब्ध गराइनेछ ।
- च) अविभावक तथा समुदायमा बाल पोषण, बाल अधिकार, बालबालिकाको लागि लगानीका विषयमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

५.२ बालबालिकाको पहिचानसँग सम्बन्धी :

- क) सबै बालबालिकाको कानून बमोजिम अनिवार्य जन्म दर्ता गरिनेछ ।
- ख) कानून बमोजिम जन्म दर्ता गर्न बाधा पुगेका बालबालिकाको हकमा संघिय कानून अनुसार जन्म प्रमाणीकरण गरिनेछ ।

५.३ बालबालिकाको शिक्षा र विकाससँग सम्बन्धी:

- क) ५ देखि १२ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई कुनै पनि आधारमा आधारभूत कक्षामा भर्ना हुन निःशुल्क शिक्षा पाउनबाट बञ्चित गरिनेछैन ।
- ख) ३ देखि ५ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई अनिवार्य प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रमा भर्ना गरिनेछ ।
- ग) १५ वर्ष भन्दा बढी उमेरका बालबालिकालाई रुचि अनुसार प्राज्ञिक विद्यालय वा प्राविधिक विद्यालयमा अध्ययन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- घ) प्रत्येक वडामा एक बाल उद्यान तथा खेल मैदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ङ) प्रत्येक विद्यालयले साप्ताहिक रूपमा बालबालिका लक्षित सृजनात्मक तथा खेलकुद गतिविधि सञ्चालन गर्नेछन् ।

च) बाल क्लब तथा सञ्जालहरूलाई बालबालिकाको व्यक्तित्व विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न, सचेतना कार्यक्रमहरू गर्न तोकिए बमोजिम सहायता प्रदान गरिनेछ ।

५.४ बाल संरक्षणसँग सम्बन्धी :

- क) बालबालिकाविरुद्ध कुटपिट, भेदभाव तथा शिक्षा स्वास्थ्य पोषणबाट बन्चित भएमा वा अधिकार उल्लङ्घन तथा हनन भएमा न्यायीक समितिबाट निःशुल्क सुनवाइ गरिनेछ ।
- ख) हिंसा दुर्व्यवहार प्रभावित बालबालिकाको लागि निःशुल्क अस्थायी संरक्षण, मनोविमर्श तथा कानुनी सहायता प्रदान गरिनेछ ।
- ग) बाल बिज्याइ गरेका नगरपालिकाभित्रका बालबालिकाका लागि निःशुल्क मनोविमर्श तथा कानुनी सहायता प्रदान गरिनेछ ।
- घ) हिंसा तथा अपराध पिडित बालबालिकाका लागि पुनर्स्थापना सेवा प्रदान गरिनेछ ।
- ङ) नगर पालिकाभित्र परिवारसँगै बसोबास गरिरहेका बालबालिकालाई क्षमता विकास, खेलकुद प्रतिस्पर्धा, पर्यटन, पारिवारिक भेटघाट तथा परिवारसँग बाहेक स्थानीय वडा अध्यक्षको अनुमति वेगर नगर पालिका बाहिर पठाउन निषेध गरिनेछ । स्थानीय प्रहरी चौकीहरूबाट बस तथा यातायातका साधनमा बालबालिका ओसारपसारको अनुगमन गरिनेछ ।
- च) नगर पालिकाभित्र स्थायी बसोबास भइ अन्यत्र गएका बालबालिकाको अवस्था जाँच, श्रममा संलग्न बालबालिकाको घरफिर्ती तथा हराएका बालबालिकाको खोजी कार्य गरिनेछ ।
- छ) अति गरिबी तथा संरक्षणविहीन भई जोखिममा परेका बालबालिकालाई नगर पालिकाले उपर्युक्त संरक्षण, पालनपोषण तथा शिक्षाको व्यवस्था गर्नेछ ।
- ज) वेवारिसे अवस्थामा नगरपालिका भित्र फेलापरेका बालबालिकाको संरक्षक तोक्ने र संरक्षण गर्ने जिम्मेवारी कार्यपालिकाको हुने छ ।

५.५ बालबालिकाको सहभागिता संग सम्बन्धी :

- क) प्रत्येक विद्यालय तथा समुदायमा न्युनतम एक बाल क्लब/समूह तथा वडा र नगर पालिकास्तरमा बाल सञ्जाल गठन गरिनेछ । बाल क्लब/समूह दर्ताको लागि अनुसूची २ बमोजिमको निवेदन दिनुपर्नेछ र प्रकृया पुरा भइ दर्ता हुन आएको बाल क्लब वा समूहलाई नियमानुसार दर्ता गरी अनुसूची ३ बमोजिमको प्रमाण पत्र दिनु पर्नेछ ।
- ख) बस्ती स्तर योजना भेलामा बाल क्लबका प्रतिनिधिको सहभागिता अनिवार्य हुनेछ ।
- ग) वडास्तरीय तथा नगरपालिका स्तरीय योजना बैठकमा बालबालिकासम्बन्धी योजना छलफल तथा योजना कार्यान्वयन र अनुगमनमा सम्बन्धीत तहको बाल सञ्जाल प्रतिनिधिको सहभागिता अनिवार्य गरिनेछ ।
- घ) वडाभित्र रहेका सबै बालक्लबहरूलाई अनिवार्य रूपमा वडाकार्यालयमा सूचीकृत गरिनेछ ।
- ङ) बाल क्लब तथा सञ्जालका गतिविधीहरूलाई आवश्यक सहायता तोकिएबमोजिम सम्बन्धीत विद्यालय तथा वडा कार्यालयबाट उपलब्ध गराइनेछ ।
- च) बाल समूह तथा सञ्जाल सम्बन्धी व्यवस्था नगर पालिकाबाट पारित निर्देशिका बमोजिम गरिनेछ ।

परिच्छेद ४ : बालअधिकार कार्यान्वयनका लागि संस्थागत व्यवस्था

६ यस कार्यविधीको कार्यान्वयन तथा प्रवर्द्धनका निम्ति देहायका संस्थागत संयन्त्रहरूको गठन तथा परिचालन गरिनेछ ।

७. नगर पालिका स्तरीय बाल अधिकार समिति सम्बन्धी व्यवस्था :

क) बालबालिका सम्बन्धी राष्ट्रिय ऐनले तोके बमोजिम नगरपालिका तहमा उपप्रमुखले तोकेको कार्यपालिका सदस्यको संयोजकत्वमा निम्न सदस्य रहेको एक नगर पालिका स्तरीय नगर बालअधिकार समिति गठन गरिनेछ :

अध्यक्ष	उप प्रमुखले तोकेको कार्यपालिका सदस्य	१ जना
सदस्य	शिक्षकहरूमध्येबाट	१ जना
सदस्य	महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ताहरूमध्येबाट	१ जना

सदस्य :	सम्बन्धित पालिकामा बालअधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत गैह्रसरकारी संस्थाहरुमध्येबाट	२ जना
सदस्य	नगर शिक्षा समितिबाट	१ जना
सदस्य	नगरपालिकाको बालक्लव सञ्जालबाट	१ जना
सदस्य	सामाजिक कार्यमा क्रियाशिल व्यक्तिहरु मध्येबाट आदिवासी, जनजाति, अल्पसंख्यक, दलित तथा पिछडिएका वर्ग समुदायको यथासम्भव प्रतिनिधित्व हुनेगरी कम्तिमा १ महिलासहित	३ जना
सदस्य	सम्बन्धित पालिकामा रहेको प्रहरी कार्यालयको प्रमुख	१ जना
सदस्य	नगर पालिकामा रहेका पत्रकार महासंघका प्रतिनिधि	१ जना
सदस्य सचिव	नगरपालिकाको बालबालिकासम्बन्धी इकाईको प्रमुख जम्म	१ जना
		१३ जना

ख) बालअधिकार समितिका सदस्यहरुका लागि न्यूनतम योग्यता देहाय बमोजिम हुनेछ :

- अ) २५ वर्ष पुरा भएको,
- आ) बाह्रबिसे नगर पालिकाभिन्न स्थायी बसोबास वा कार्यरत रहेको,
- इ) कम्तिमा एसएलसी वा सो सरह उत्तिर्ण भएको,
- ई) नैतिक पतन हुने फौजदारी अभियोगमा सजाय नपाएको,

माथि जे सुकै लेखिएको भए पनि जननिर्वाचित प्रतिनिधि, विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष, संघसंस्थाका प्रतिनिधि, अन्य पदेन सदस्यहरु तथा बाल सञ्जाल प्रतिनिधिहरुका हकमा उमेर, बसोबास क्षेत्र तथा शैक्षिक योग्यता को आधारमा सदस्य हुन अयोग्य मानिने छैन ।

ग) नगर पालिकास्तरीय बाल अधिकार समितिको काम कर्तव्य अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ

- अ) नगर पालिकाले निर्माण गर्न योजना, नीति तथा नियमहरुमा बाल अधिकारको जाँच तथा मुल्याङ्कन गर्ने र सुझाव प्रदान गर्ने ।
- आ) स्थानीय तहमा बाल अधिकारका सचेतना, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने गराउने ।
- इ) स्थानीय तहमा बाल अधिकार अवस्थाको अनुगमन तथा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने गराउने ।
- ई) बालबालिकाको सम्बन्धमा प्राप्त उजुरीहरुको संकलन गर्ने र राय सहित न्यायिक समितिमा पठाउने
- बालबालिकासँग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रम गर्ने गराउने ।
- उ) बालबालिकासँग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रम गर्ने गराउने ।
- ऊ) सार्वजनिक सुनवाइका समयमा स्थानीय तहबाट सम्पन्न बाल अधिकारका कार्यहरु प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्ने ।
- ए) बालअधिकारका लागि कार्यरत संघ संस्था, परियोजना, सञ्चार, निजी क्षेत्र तथा अन्य सरोकारवाला निकायसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- ऐ) बालक्लव/समूह/सञ्जालको दर्ता, अभिलेखिकरण तथा अद्यावधिक गर्ने ।

द) स्थानीय बाल कल्याण सहजकर्ता : (१) नगर पालिकास्तरीय बाल अधिकार समिति र बाल कल्याण अधिकारीको समन्वय तथा सहकार्यमा बालबालिकाको अधिकारको सम्मान, संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न नगर पालिकाले स्थानीय बाल कल्याण सहजकर्ताहरु करारमा नियुक्त गरिने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थानिय बालकल्याण सहजकर्ता नियुक्ति, काम कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाको शर्तको व्यवस्था नगर पालिकास्तरीय बाल अधिकार समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

९. वडास्तरीय बाल अधिकार समिति

क) वडा तहमा सम्बन्धी त वडाका वडा अध्यक्षको संयोजकत्वमा निम्न सदस्य रहेको एक वडास्तरीय बाल अधिकार समिति गठन गरिनेछ :

संयोजक	वडा अध्यक्ष	१ जना
सदस्य	वडा समितिका निर्वाचित जनप्रतिनिधिमध्येबाट	२ जना

सदस्य	प्रधानअध्यापक वा शिक्षकहरुमध्येबाट	१ जना
सदस्य	महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ताहरुमध्येबाट	१ जना
सदस्य	सम्बन्धित वडामा बालअधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत गैह्रसरकारी संस्थाहरुमध्येबाट	२ जना
सदस्य	बालक्लवहरु मध्येबाट प्रतिनिधि	१ जना
सदस्य	सामाजिक कार्यमा क्रियाशिल व्यक्तिहरु मध्येबाट कम्तिमा १ महिलासहित	२ जना
सदस्य सचिव	वडा सचिव	१ जना

ख) बालअधिकार समितिका सदस्यहरुका लागि न्यूनतम योग्यता देहाय बमोजिम हुनेछ :

अ) २५ वर्ष उमेर पुरा भएको,

आ) सम्बन्धित वडाभित्र स्थायी बसोबास वा कार्यरत रहेको,

इ) कम्तिमा आधारभुत शिक्षा (कक्षा ८) वा सो सरह उत्तिर्ण भएको,

ई) नैतिक पतन हुने फौज्दारी अभियोगमा सजाय नपाएको,

माथि जे सुकै लेखिएको भए पनि जननिर्वाचित प्रतिनिधि, विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष, संघसंस्थाका प्रतिनिधि, अन्य पदेन सदस्यहरु तथा बाल सञ्जाल प्रतिनिधिहरुका हकमा उमेर, बसोबास क्षेत्र तथा शैक्षिक योग्यता को आधारमा सदस्य हुन अयोग्य मानीने छैन ।

ग) वडास्तरीय बाल अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

अ) वडाबाट प्रस्तावित हुने बालबालिका र बाल अधिकार सम्बन्धी योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरुको निर्माण गर्ने ।

आ) वडा तहमा बाल अधिकारका सचेतना, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने गराउने ।

इ) वडा तहमा बाल अधिकार अवस्थाको अनुगमन तथा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने गराउने ।

ई) बालबालिकाको सम्बन्धमा प्राप्त उजुरीहरुको सङ्कलन गर्ने र रायसहित न्यायिक समितिमा पठाउने ।

उ) बालबालिकासँग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रम गर्ने गराउने ।

ऊ) वडास्तरमा बालश्रम, बालविवाह, बाल बेचबिखन तथा बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा दुर्व्यवहार अन्त्य गर्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

ए) बालमैत्री वडा निर्माण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

ऐ) सार्वजनिक सुनवाइका समयमा स्थानीय तहबाट सम्पन्न बाल अधिकारका कार्यहरुको प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्ने ।

ओ) बालअधिकारका लागि कार्यरत संघ संस्था, परियोजना, सञ्चार, निजी क्षेत्र तथा अन्य सरोकारवाला निकायसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

औ) वडामा रहेका बालक्लव/समूह तथा सञ्जालको सूची तयार गरी नगर बाल अधिकार समितिमा पेश गर्ने ।

१०. विद्यालय स्तरीय बाल संरक्षण समिति

क) प्रत्येक विद्यालयमा सम्बन्धी त विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष वा तोकिएको व्यवस्थापन समिति सदस्यको संयोजकत्वमा निम्न सदस्य रहेको एक विद्यालयस्तरीय बाल संरक्षण समिति गठन गरिनेछ :

अध्यक्ष	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष वा निजले तोकेको सदस्य	१ जना
सदस्य	अविभावक शिक्षक संघबाट प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्य (एक महिला र एक पुरुष)	२ जना
सदस्य	विद्यालयभित्रको बाल क्लव प्रतिनिधि (एक बालिका र एक बालक)	२ जना
सदस्य	विद्यालयमा अध्यापनरत शिक्षक प्रतिनिधि (महिला)	१ जना
सदस्य सचिव	प्रधानाध्यापक वा निजले तोकेको शिक्षक	१ जना

ख) विद्यालय बालसंरक्षण समितिको काम कर्तव्य अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- अ) विद्यालयको विद्यालय सुधार योजनामा बालबालिका र बाल अधिकार सम्बन्धी योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरूको समावेश गर्न सुझाव प्रदान गर्ने ।
- आ) विद्यालयमा बाल अधिकारका सचेतना, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने गराउने ।
- इ) विद्यालयमा शिक्षक, अविभावक, विद्यार्थी तथा आगन्तुकहरूका लागि आचार संहिताको निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने ।
- ई) विद्यालयमा बाल अधिकार र बाल संरक्षणको अवस्थाको अनुगमन गर्ने ।
- उ) विद्यालयमा बालबालिकाहरूको उजुरी, सुझाव र गुनासोका लागि सुझाव पेटिकाको व्यवस्था र नियमित सुनुवाई सञ्चालन गर्ने ।
- ऊ) बालबालिकाको सम्बन्धमा प्राप्त उजुरीहरूको सङ्कलन गर्ने, सुनुवाई गर्ने, सुनुवाई गर्न नसकिने उजुरीहरूका बारेमा राय सहित बाल अधिकार समिति तथा न्यायिक समितिमा पठाउने ।
- ए) बालबालिकासँग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रमहरू गर्ने गराउने ।
- ऐ) बालमैत्री विद्यालय प्रवर्द्धनका कार्यक्रमहरू निर्माण र सञ्चालन गर्ने ।
- ओ) सामाजिक लेखापरीक्षणका समयमा विद्यालयबाट सम्पन्न बाल अधिकार तथा बाल संरक्षणका कार्यहरूको प्रगती विवरण सार्वजनिक गर्ने ।
- औ) बालअधिकारका लागि कार्यरत संघ संस्था, परियोजना, सञ्चार, निजि क्षेत्र तथा अन्य सरोकारवाला निकायसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- अं) विद्यालयमा रहेका बालक्लव/समूह तथा सञ्जालको सूची तयार गरी वडा बाल अधिकार समितिमा पेश गर्ने ।

परिच्छेद ५ : बालकोष सम्बन्धी व्यवस्था

११. नगर पालिकास्तरमा जोखिममा रहेका बालबालिका तथा हिंसा पीडित बालबालिकाको सहयोगार्थ बाल कोष र अक्षयकोष रहनेछ । अक्षय कोषको हकमा नगरपालिकाले स्वीकृत गरेको कार्यविधि अनुसार हुनेछ ।
१२. बालकोषका आर्थिक श्रोत निम्न रहनेछन् :
- क) नगर पालिकाबाट वार्षिक रुपमा विनियोजित बजेट ।
- ख) संघ संस्थाबाट प्राप्त हुने सहायता तथा जोड (सम्पुरक) कोष ।
- ग) निजी व्यावसाय तथा व्यक्तिहरूबाट प्राप्त हुने दान तथा चन्दा सहायता ।
- घ) स्थानीय न्यायिक समितिबाट बालबालिकाविरुद्ध हिंसाका घटनामा गरिएको जरिवाना रकम ।
- ङ) अन्य तोकिए बमोजिमका रकमहरू
- च) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त आम्दानीहरू
१३. बालकोषको रकम देहायका अवस्थामा नगर पालिकास्तरीय बालअधिकार समितिको निर्णयबाट खर्च गर्न सकिनेछ :
- क) हिंसापीडित बालबालिकालाई अधिकतम रु.१० हजार सम्मको घर फिर्ती तथा स्वास्थ्य उपचार सेवाका लागि ।
- ख) हिंसापीडित बालबालिकाको न्यायका लागि अस्थायी आवास, मनोविमर्श, यातायात तथा कानुनी सहायतामा लाग्ने खर्च अधिकतम रु.२५ हजार सम्म ।
- ग) जोखिममा रहेका बालबालिकाका लागि तत्काल राहत, शैक्षिक वृत्ति, स्वास्थ्य सेवा एवं सामाजिक संरक्षण बापत अधिकतम प्रति बालबालिका रु.५ हजार सम्म ।
- घ) बालकोषको रकम तालिम, गोष्ठी, बैठक भत्ता, भ्रमण तथा अनुगमन एवं प्रशासनिक कार्य र सचेतनाका कार्यक्रमहरूमा खर्च गर्न पाइनेछैन ।

- १४ बाल कोषको खाता सञ्चालन नेपाल सरकारबाट वित्तिय कारोबार गर्न अनुमती प्राप्त वित्तिय सस्था वा बैकमा खाता खोली सञ्चालन गरिनेछ ।

१५ बाल अधिकार समितिको निर्णय अनुसार सहायता उपलब्ध गराउने गरी बाल कोषको खाता सञ्चालक नगर पालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

परिच्छेद ६ : सार्वजनिक जानकारी र अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

१६. यस कार्यविधिको सार्वजनिक जानकारीका लागि बाह्रबिसे नगर पालिकाले प्रकाशन गर्ने राजपत्रमा प्रकाशित गरिनेछ र नगर सभाका प्रत्येक सदस्य, नगरपालिकाभिन्नका सबै विद्यालय, संघ संस्था तथा प्रहरी कार्यालय र स्वास्थ्य संस्थाहरुमा एक पटकको लागि निःशुल्क वितरण गरिनेछ ।

१७ जो कोहीले पनि यस कार्यविधिको बारेमा जानकारी माग्नु आएमा फोटोकपीको लाग्ने शुल्क लिई उपलब्ध गराइनेछ ।

१८. यस कार्यविधिलाई नगर पालिकाको वेबसाइट तथा फेसबुक पेजमार्फत सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराइनेछ ।

१९. सार्वजनिक सुनवाइका क्रममा नगर पालिकाबाट पेश हुने प्रतिवेदनमा यस कार्यविधि अनुसार कार्यान्वयनको र प्रगती प्रतिवेदनको अवस्था समावेश गरिनेछ ।

२०. यस कार्यविधिको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्न नगर पालिकाको प्रमुखको संयोजकत्वमा कार्यपालिका सदस्य/सामाजिक विकास समितिको संयोजक र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सदस्य रहेको ३ सदस्यीय अनुगमन समिति गठन गरिनेछ ।

२१. अनुगमन समितिले चौमासिक रूपमा कार्यविधिको कार्यान्वयन अवस्था अनुगमन गर्नेछ र आवश्यकता अनुसार नगर कार्यपालिका बैठमा प्रगती प्रतिवेदन पेश गर्नेछ ।

परिच्छेद ७ : विविध

२२. यस कार्यविधिको प्रावधानहरुको व्याख्या गर्ने अधिकार नगरपालिकाको कानुनी सल्लाहकार मार्फत स्थानीय न्यायिक समितिमा रहनेछ ।

२३. यस कार्यविधिको प्रावधानहरु प्रदेश तथा संघीय सरकारबाट निर्मित वा प्रचलित कानुन बमोजिम बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः खारेज हुनेछ ।

२४. यस कार्यविधिमा आवश्यक संशोधन गर्न परेमा कार्य पालिकाले संशोधन गर्न सक्ने छ ।

२५. यस कार्यविधि बमोजिम आवश्यक पर्ने निर्देशन, निर्देशिका तथा मापदण्डहरु निर्माण र लागु गर्न नगर कार्यपालिकालाई पूर्ण अधिकार रहनेछ ।

अनुसूचीहरु :

अनुसूची १ : विद्यालयमा लागु हुने आचार संहिताको नमुना:

अनुसूची २ : बाल क्लब/समूह दर्ताका लागि दिइने निवेदनको नमुना:

अनुसूची ३ : दर्ता भएका बाल क्लबलाई दिइने प्रमाणपत्रको ढाँचा:

अनुसूची १ :

विद्यालयसँग सम्बद्ध सरोकारवाला हरुको आचार संहिता (नमुनाका लागि)

क) शिक्षक :-

१) बालबालिकासँग सँधै मीठो बोल्ने र उत्साहजनक कुरा गर्दै सकारात्मक, स्नेहपूर्ण आपसी सम्मानपूर्ण व्यवहार गर्नेछौं ।

- २) आफ्नो कर्तव्य र जिम्मेवारी बोध गरी बालमैत्री शिक्षण सिकाई अवलम्बन गर्नेछौं ।
- ३) कक्षाकोठामा आफूले पढाएको पाठ सबै विद्यार्थीले बुझेको सुनिश्चित गर्नेछौं ।
- ४) कुनै पनि बालबालिकाहरूलाई शारीरिक र मानसिक दण्ड तथा सजाय नदिई सधैं बालमैत्री व्यवहार गर्नेछौं ।
- ५) विद्यालयमा लागू गरिएको आचार संहिता पालना गर्नेछौं ।
- ६) शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थी बीचको त्रिपक्षीय सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्न मद्दत गर्नेछौं । ७) विद्यालय र समुदाय बीच सहसम्बन्ध कायम गरी काम गर्नेछौं ।
- ८) विद्यालयलाई राजनीतिक गतिविधिबाट अलग राखी विद्यालयलाई शान्ति क्षेत्रको रूपमा विकास गर्न सहयोग गर्नेछौं ।
- ९) समयमै पाठ्यक्रमको अध्यापन पाठ योजना बमोजिम गर्न नियमित कक्षा प्रभावकारी रूपमा अध्यापन गर्नेछौं ।
- १०) पढाइ लेखाइमा कमजोर भएका वा अन्य कुनै पनि बालबालिकाको विद्यालयमा दर्ता भएको नामबाहेक, होच्याउने खालका अन्य नाम र उपनाम दिई बोल्ने वा भन्ने कुरालाई पूर्ण रूपमा बन्द गर्नेछौं ।
- ११) कुनै पनि बालबालिकालाई कुट्टन, पिट्टन वा हप्काउने कार्य आफूले पनि नगर्न र अरु कसैलाई पनि गर्न हुदैन भनी सम्झाउने बुझाउने गर्नेछौं ।
- १२) विद्यालयहाता भित्र धुम्रपान, मद्यपान सेवन गर्ने छैनौं ।

ख) विद्यार्थी :-

- १) विद्यालयमा नियमित उपस्थित भई अनुशासित रूपमा विद्यालयका प्रत्येक गतिविधिमा सक्रिय सहभागी हुनेछौं ।
- १) अभिभावक, शिक्षक र ठूला साथीहरूलाई आदर र सानालाई माया गर्नेछौं ।
- ३) विद्यालयमा लागू गरिएको आचार संहिता पालना गर्नेछौं ।
- ४) शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थी बीचको त्रिपक्षीय सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्नेछौं ।
- ५) नियमित अनुशासित भई गृहकार्य पूरा गर्न लगायत अध्ययनशील भई अध्ययन गर्नेछौं ।
- ६) आफ्नो साथी, भाइ, दाइ, दिदी, बहिनीको वास्तविक नाम भन्दा अरु नाम वा उपनाम दिएर सम्बोधन गर्ने वा बोल्ने बानी छोड्ने वा पूर्ण रूपमा त्याग्ने काम गर्नेछौं ।
- ७) बालक्लब वा समूहमार्फत बालअधिकारका कुरा र विषयको सम्बर्धन गर्न, प्रचार प्रसार गर्नेछौं

ग) विद्यालय प्रशासन :-

- १) विद्यालयमा शान्तिपूर्ण, सुरक्षित, भयरहित वातावरणमा पठनपाठनको व्यवस्था गर्नेछौं ।
- २) शिक्षक विद्यार्थीलाई विद्यालयमा नियमित आउने वातावरण तयार गर्नेछौं ।
- ३) विद्यालय, अभिभावक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, विद्यार्थी र समुदायबीच सुमधुर सम्बन्ध विकास गर्नेछौं ।
- ४) बालबालिकाको वास्तविक नाम भन्दा अन्य नामबाट सम्बोधन गर्न वा बोल्नबाट प्रतिबन्ध गर्नेछौं ।
- ५) अध्ययन अध्यापनलाई शारीरिक र मानसिक दण्ड वा सजाय दिएर गर्ने प्रचलन वा प्रवृत्ति भए त्यस्तो कार्यलाई तत्काल निषेध गर्न र आवश्यक कारवाहीमा सहयोग गर्नेछौं ।

घ) विद्यालय व्यवस्थापन समिति :-

- १) बालमैत्री बनाउन विद्यालयको भौतिक संरचना (खेल मैदान, सुरक्षित भवन, कक्षाकोठा, शौचालय, खानेपानी, खेल सामग्री) निर्माण एवम् व्यवस्था गर्न मद्दत गर्नेछौं ।
- २) बालमैत्री पठनपाठन व्यवस्थापनको निम्ति आवश्यक व्यवस्था गर्न मद्दत गर्नेछौं ।
- ३) बीचमै विद्यालय छाड्ने विद्यालय उमेरका बालबालिकालाई पुनःभर्ना गर्न प्रेरित गर्न सहयोग गर्नेछौं ।
- ४) बाल संरक्षण नीति कार्यन्वयनको अनुगमन प्रतिवेदनलाई सम्बोधन गर्न सहयोग गर्नेछौं ।
- ५) विद्यालय, अभिभावक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, विद्यार्थी र समुदायबीच सुमधुर सम्बन्ध विकास गर्न मद्दत गर्नेछौं ।

६) अनुशासन वा पढाई लेखाईको नाममा बालबालिकालाई शारीरिक वा मानसिक दण्ड वा सजाय दिने शिक्षकलाई आवश्यक कारवाही गर्न सहयोग गर्नेछौं ।

७) पढाई लेखाईमा कमजोर भएका वा अन्यकुनै पनि बालबालिकाको विद्यालयमा दर्ता भएको नाम बाहेक, होच्याउने खालका अन्य नाम र उपनाम प्रयोग गर्ने अभ्यासलाई निरुत्साहित गर्न मद्दत गर्नेछौं ।

ड) अभिभावक :-

१) बालबालिकालाई नियमित र समयमा विद्यालय पठाउनेछौं ।

२) बालबालिकाको हेरचाह, पोषण र सरसफाइमा ध्यान दिनेछौं ।

३) बालबालिकाको इच्छा र भावना बुझी व्यवहार गर्नेछौं ।

४) बालबालिकालाई शैक्षिक सामग्री (भोला, किताब, कापी, कलम आदि) को व्यवस्था मिलाई खाजा सहित विद्यालय पठाउनेछौं ।

५) विद्यालयमा समय-समयमा उपस्थित भई आफ्ना बालबालिकाको समग्र गतिविधि बुझ्न र आवश्यक परामर्श दिनेछौं ।

६) बालबालिकालाई कुनै पनि बहानामा शारीरिक वा मानसिक पीडा, दण्ड वा सजाय पूर्ण रूपमा तत्काल निषेध गर्नेछौं ।

७) बालबालिकाको वास्तविक नाम बाहेक होच्याउने वा पीडा दिने मनसायले त्यस्तो नाम भन्ने वा बोल्ने प्रवृत्तिलाई तत्काल निषेध गर्नेछौं ।

८) विद्यार्थी प्रगति विवरण बुझ्न नियमित रूपमा विद्यालयमा उपस्थित हुनेछौं ।

९) विद्यालयले डाकेको बैठकमा उपस्थित हुने र आवश्यकता अनुसार सहयोग गर्नेछौं ।

च) समुदाय :-

१) समुदायमा हुने गरेको विकृति (बालविवाह, हिंसा, श्रम शोषण, दुर्व्यवहार, विभेद) रोक्न सहयोग गर्नेछौं ।

२) विद्यालयमा बाल संरक्षणको निमित्त आवश्यक सहयोगको वातावरण कायम गर्नेछौं ।

३) बालबालिकालाई पीडा दिने, होच्याउने, हेप्ने खालका नाम वा शब्द बोल्न, भन्न वा प्रयोग गर्न तत्काल निषेध गर्न मद्दत गर्नेछौं ।

४) शारीरिक र मानसिक दण्ड वा सजाय दिएर अध्ययन अध्यापन गर्ने प्रचलन वा प्रवृत्तिलाई तत्काल निषेध गर्न मद्दत गर्नेछौं ।

अनुसूची २ : बालक्लब/समूह दर्ताका लागि दिइने निवेदनको नमुना

बाह्रबिसे नगर पालिका

बालअधिकार समिति

बाल क्लब/समूह दर्ताका लागि दिइने निवेदनको नमुना

१. बालक्लब/समूहको नाम :

२. बालक्लब/समूहको ठेगाना :

३. बालक्लब/समूहको लागि सम्पर्क व्यक्ति :

४. सम्पर्क शिक्षक/व्यक्ति/सहजकर्ता

४. बालक्लब/समूह स्थापना वा गठन गरिएको मिति :

५. बालक्लब/समूहको प्रकार (ठिक चिन्हलनगर नुस्)

क) विद्यालयमा आधारित बालक्लब/समूह

ख) समुदायमा आधारित बालक्लब/समूह

ग) विषयगत बालक्लब/समूह

घ) विशिष्टकृत बालक्लब/समूह

ड) बाल समूह संजाल

६. उद्देश्य

क)

ख)

ग)

७. मुख्य कार्यक्रम

क)

ख)

ग)

८. कार्यसमिति सदस्यहरु,

क्र.सं	नाम	ठेगाना	पद	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१					
२					
३					
४					
५					
६					
७					

निवेदक

नाम :

पद :

मिति :

हस्ताक्षर :

संगलन कागजातहरु

१. बालक्लव दर्ताका लागि बसिएको बैठकको निर्णय प्रतिलिपि

२. पदाधिकारीहरुको परिचय खोल्ने कागजात जन्मदर्ता, विद्यालयको सिफारिस, प्रमाण पत्र, अन्य कागजात

अनुसुची ३ : सुचिकृत बाल क्लव/समूहलाई दिइने प्रमाणपत्रको ढाँचा

दर्ता नं

दर्ता मिति :

**बाह्रबिसे नगर पालिका
नगर बाल अधिकार समिति**

बाल क्लव/समूह दर्ता-प्रमाण पत्र

बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि १९८९ र बालबालिका सम्बन्धि ऐन २०७५ एवम बाह्रबिसे नगर पालिकाको बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्वर्द्धन कार्यविधि, २०७५ को दफा ५.५को(क)बमोजिम सिन्धुपाल्चोक जिल्ला बाह्रबिसे नगर पालिका वडा नं.....मा अवस्थित विद्यालयमा आधारित /समुदायमा आधारित बाल क्लव/ समूह/ दर्ता गरी यो आवद्धता-प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको छ । बाल अधिकार संरक्षण र सम्वर्द्धनमा सक्रिय योगदान रहने अपेक्षा गर्दै यस बाल क्लव/ समूह/ को उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गरिन्छ ।

बाल कल्याण अधिकारी

अध्यक्ष